

SUMAR

Un reper incontestabil.....	7
Cuvânt înainte.....	11
Ce este, de fapt, animația?	15
Capitolul 1. PIONIERI ÎN EPOCA INTERBELICĂ: AUREL PETRESCU ȘI MARIN IORDA.....	19
Capitolul 2. PERIOADA POSTBELICĂ, ÎNCEPUTURI INDUSTRIALE	29
A. GOPO, CREATORUL PROVIDENȚIAL	30
<i>De la caricatură și BD la film</i>	<i>31</i>
<i>Începuturi în animație</i>	<i>47</i>
B. VÂRSTA LITERARĂ ȘI A FABULEI PENTRU COPII.....	49
C. REFORMA ANTI-DISNEY A LUI GOPO.....	53
Capitolul 3. PERIOADA „DEZGHEȚULUI”	67
A. ROLUL FESTIVALULUI INTERNAȚIONAL AL FILMULUI DE ANIMAȚIE DE LA MAMAIA	68
<i>O ramă prestigioasă</i>	<i>68</i>
<i>Festivalul și platformele teoretice: Gopo și „filmul-pilulă”</i>	<i>76</i>
B. CULTUL AUTORULUI LA „ANIMAFILM”	80
C. AUTORI SATIRICI.....	105
Capitolul 4. VÂRSTA SERIALULUI ȘI A UNEI NOI GENERAȚII	113
A. FORMELE SERIALULUI	113
<i>Serialul de divertisment</i>	<i>114</i>
<i>Serialul de autor</i>	<i>118</i>
<i>Serialul cu agendă educativă.....</i>	<i>122</i>
B. ANIMAȚIA LA FEMININ	124
C. GENERAȚIA '80 A ANIMAȚIEI ROMÂNEȘTI	132
D. UN GOPO FASCINAT DE EXPERIMENT	144

E. FASCINAȚIA LUNGMETRAJULUI.....	148
<i>Lungmetrajul-compilație</i>	148
<i>Lungmetrajul cu actori</i>	151
<i>Lungmetraje derivate din seriale</i>	162
Capitolul 5. PERIOADA POST-REVOLUȚIE	167
A. STUDIOUL „ANIMAFILM” DUPĂ REVOLUȚIE.....	167
<i>Vântul schimbării</i>	167
<i>O agonie îndelungată</i>	169
B. VÂRSTA DIGITALĂ	174
<i>Re-animare. Producții independente și Festivalul Anim'est</i>	174
<i>Din nou pe harta internațională: Festivalul de la Annecy</i>	178
<i>Și acum, încotro?</i>	181
Capitolul 6. SCURTĂ ISTORIE A ANIMAȚIEI ROMÂNEȘTI	193
CRONOLOGIE SUMARĂ	193
Capitolul 7. MĂRTURII	197
1. <i>Ion Popescu Gopo despre 30 de ani de animație românească</i> (interviu de Dana Duma).....	197
2. <i>Un tânăr de 60 de ani: Gopo</i> (interviu de Dana Duma)	199
3. <i>Disney</i> (text de Ion Popescu Gopo)	206
4. <i>The Gopo Fund: A Journey into the Filmmaker's Studio</i> (în limba engleză, de Dana Duma).....	207
5. <i>Prim-plan: Zoltán Szilágyi. Întoarcerea liderului: între</i> <i>subversivitate și luciditate</i> (interviu de Dana Duma)	214
DICȚIONAR DE AUTORI	223
FILMOGRAFIA FILMULUI ROMÂNESC DE ANIMAȚIE	
(redactată împreună cu Radu Igazsag)	285
EPOCA INTERBELICĂ.....	285
EPOCA POSTBELICĂ	286
EPOCA SOCIALISTĂ.....	287
EPOCA DE DUPĂ 1989 (producția de stat, Studioul „Animafilm”)...	381
EPOCA POST-„ANIMAFILM” (producția alternativă – filmografie selectivă)	390
BIBLIOGRAFIE	399

UN REPER INCONTURNABIL

Istoria filmului românesc de animație reprezintă primul demers de acest fel întreprins în cultura română în relație cu o parte importantă a unei cinematografii, filmul de animație. Există două argumente suplimentare care consolidează demersul Danei Duma, un prestigios profesor de istorie a cinematografului la UNATC, Facultatea de Film, și un reputat critic de film, redactor-șef al principalei reviste de specialitate, intitulată FILM. Primul argument se sprijină pe notorietatea câștigată de filmul românesc la nivel mondial prin unul dintre marii creatori de animație, Ion Popescu Gopo, primul român câștigător al unui premiu *Palme d'Or*. Marelui cineast autoarea îi dedică un important studiu monografic cuprins la nivelul unui întreg capitol, urmărind estetica anti-Disney, teoriile sale cu privire la cinematografia de animație și deopotrivă influența pe care a exercitat-o ulterior asupra filmului de animație românesc și european. Promovarea „filmului-pilulă”, „ambitiția lapidarității”, expresia concentrată propun o fabulă cinematografică, invită la reflecție la confiniile cu parabola. Cu mijloacele de care dispune animația, Ion Popescu Gopo propune, *mutatis mutandis*, ceea ce Jean-Luc Godard face la nivelul lungmetrajului, un film-eseu, un film de idei, cum sunt *Balanța*, *Ploaia*, *Pantoful*, *Treaba făcută cu cap*, *Ulciorul*.

Cel de-al doilea argument ține de rolul de avangardă cinematografică pe care l-a îndeplinit filmul de animație în România, fără a se bucura de notorietatea filmului de ficțiune propriu-zis. Dana Duma readuce în memorie nume uitate ale animației românești, o dimensiune experimentală mai pronunțată pe care o relevă filmul de animație, incorporarea

unor universuri poetice sau a unor materiale neobișnuite, precum plastilina sau sticla, dar și contribuția pe care o are cromatică, filtrată uneori de ecleraj, sau grafica, „desenul” care precizează și mai clar înrudirea animației cu artele plastice. Analiza pertinentă a artei de animație a unor Ion Truică, Laurențiu Sîrbu, Mihai Bădică, Constantin Mustețea, Adrian Petringenaru etc. luminează o epocă și precizează mărcile estetice și profilul identitar pe care-l relevă această artă atât de dinamică.

Dincolo de un orizont de reflecție către care deschide filmul de animație, Dana Duma analizează și „desenele animate” cu caracter iconic, *Mihaela* a lui Nell Cobar sau *Bălănel și Miaunel* ai lui Horia Ștefănescu, din categoria regizorilor de animație pe care-i numește „satirici”. Un capitol consistent este dedicat serialului de animație, de la „serialul de divertisment” la cel „de autor”, în perioada „dezghețului”, scurta etapă de relaxare ideologică, perioada de tranziție pe care a ocazionat-o trecerea de la regimul politic instituit de Gheorghiu-Dej la „Epoca de Aur”, „Epoca Nicolae Ceaușescu”, caracterizată prin restalinizare și un obsedant cult al personalității liderului maxim. Un spirit nuanțat, Dana Duma analizează cu acribie prezența lungmetrajelor lui Victor Antonescu (*Uimitoarele aventuri ale mușchetarilor*), Marian Mihail, Ana Maria Buzea, Zaharia Buzea, Artin Badea (*Temerarii de la scara doi*), Constantin Păun (*Novăceștii*), Mircea Toia (*Fiul stelelor*), Laurențiu Sîrbu (*Harap Alb*), Luminița Cazacu (*Călătoriile lui Pin-Pin*, primul *musical* românesc de animație) etc.

S-a discutat în istoria literară despre rolul jucat de generația '80 în schimbarea paradigmei literare. Este meritul autoarei de a evidenția, într-un context mai larg, contribuția generației '80 în filmul de animație, cu cinești precum Zoltán Szilágyi, Radu Igazsag, Zeno Bogdănescu, Olimpiu Bandalac, care și-au continuat credibil activitatea și după 1990, împingând filmul de animație într-o zonă a experimentului, a ceea ce Dana Duma numește filme „hibride”, care

integrează arta video, împing spre eseu animația, privilegiază reflecția și ludicul, cum este *Strigăt în timpan/Shriek into the Ear* de Radu Igazsag și Alexandru Solomon, dedicat, deloc întâmplător, dadaismului, sau *Ciacona*, de același Igazsag, deconstruind postmodern celebrul tablou intitulat *Răstignire* al lui Matthias Grünewald.

O altă dimensiune importantă pe care o explorează în această carte Dana Duma este cea a instituțiilor cinematografice, de pildă rolul studioului Animafilm în contextul evoluției filmului de animație românesc, dar și al festivalurilor dedicate animației, unde Festivalul internațional al filmului de animație de la Mamaia a jucat un rol considerabil, rol pe care a încercat să-l preia *Anim'est* după Revoluția din Decembrie 1989. Istoriografia postbelică nu putea evita relația dintre cenzură și cea de-a șaptea artă, rolul subversiv al filmului de animație, al strategiilor esopice ale regizorilor. În 1980, Ana Blandiana încercase o strategie similară cu un volum de versuri pentru copii, *Întâmplări din grădina mea*, cu un personaj emblematic, Motanul Arpagic, strategie detectată tardiv de cenzură. În orice caz, filmul de animație se putea extrage mai ușor imperativelor ideologice și obligației de a respecta convenția realismului.

Una dintre cele mai antrenante părți ale cărții vizează istoria postdecembristă a filmului de animație, cu filme care dobândesc profilul pamfletului politic, care se lansează în dezbateră civică sau consemnează pe portativul estetic al animației tensiunile sociale considerabile ale perioadei de tranziție, cu filme precum *Golanii* al lui Marcel Mihai, *Piromanii* al lui George Sibianu sau *Povești cu pete* al lui Virgil Mocanu, apărute toate în 1991, influențate de mineriade, de fenomenul Piața Universității, de conflictele intestinale ale unei societăți neașezate etc.

Dincolo de o documentare impresionantă și laborioasă, care vizitează zone de umbră și teritorii necartografiate ale cinematografului românesc, istoria Danei Duma este, la

rândul ei, una animată, dinamică, subtilă, punând în relație animația cu alte arte, cu literatura în special, și virând pe alocuri, în mod aventur, către o istorie a ideilor, atunci când istoria face loc contextului politico-ideologic. *Istoria filmului românesc de animație* plombează o absență notabilă în literatura de specialitate și va deveni un reper incontestabil pentru istoricii și criticii de film. Și nu numai pentru ei.

Prof. univ. dr. habil. *Angelo MITCHIEVICI*